

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Строкович Г.В.

Важливого значення в умовах встановлення курсу на європейську інтеграцію має визначення напрямків підвищення якості використання потенціалу підприємств, яке неможливо здійснити без розробки відповідного методичного підходу. Тому вирішення питання формування методичного підходу до оцінювання якості використання потенціалу підприємств є актуальним.

Формування системи показників оцінювання повинно забезпечуватися реалізацією наступних принципів: комплексність (оцінка повинна поєднувати виділені вище напрямки оцінювання); достатність (сукупність показників повинна відображати необхідну і достатню інформацію); динамічність (ретроспективне оцінювання, прогноз); вимірність (перехід від якісних оцінок до кількісних за допомогою математичних і статистичних методів). Виходячи з цього, пропонується використовувати методи неформалізованої фільтрації – компаративний аналіз літературних джерел щодо оцінювання потенціалу підприємства за видами його ресурсного забезпечення, аналіз сучасних методичних підходів та рекомендацій щодо оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання, логіко-змістовний аналіз, метод ранжування та методи формалізованої фільтрації – факторний аналіз.

Основними етапами методичного підходу до оцінювання якості використання потенціалу підприємства є:

визначення видів ресурсного забезпечення (основні фонди виробничого й невиробничого призначення, нематеріальні активи,

фінансово-інвестиційні, інтелектуально-кадрові, інноваційні, природні (екологічні), маркетингові, інформаційно-комунікаційні);

побудова обґрунтованої складноструктурованої системи кількісних та якісних показників оцінювання якості використання потенціалу підприємства. Кількісні показники характеризують сутнісні особливості та властивості досліджуваних процесів та явищ на основі використання об'єктивних даних, представлених в існуючій в Україні статистичній та фінансовій звітності суб'єктів господарювання. Тому їх доцільно застосувати для оцінювання якості використання фінансово-економічних, трудових, майнових ресурсів тощо; якісні показники базуються на суб'єктивних визначеннях властивостей досліджуваних явищ. Застосовуються для оцінки використання тих видів ресурсного забезпечення, які кількісному вимірюванню не піддаються або ж наявних у звітності кількісних показників недостатньо для отримання об'єктивних результатів, та формуються у вигляді бальних або рангових оцінок. Незважаючи на певний рівень суб'єктивізму, їх застосування надає можливість забезпечення комплексного підходу до оцінювання ЯВПП;

оцінювання якості використання фінансово-інвестиційного потенціалу за показниками: рентабельності, ринкової активності, ліквідності, структури капіталу (фінансової стійкості). Інструментом формування початкового набору показників є аналіз літературних джерел та існуючої в Україні системи методичних рекомендацій щодо проведення фінансового аналізу діяльності суб'єктів господарювання, використання яких обумовлене необхідністю докладного та різнобічного вивчення існуючих підходів та доробок з досліджуваної проблематики. Для формування обґрунтованого переліку показників пропонується застосувати метод ранжування [1], де основою для визначення рангу показника є частота його використання в розглянутих методиках;

визначення доцільності групування показників оцінювання фінансово-інвестиційного потенціалу підприємства пропонується на основі застосування факторного аналізу, оскільки це дозволяє провести класифікацію та систематизацію простору ознак дослідження та згрупувати фактори за їх економічним змістом. Одним з найбільш розповсюджених підходів для побудови факторів є використання методу головних компонент, головними перевагами якого є прозорість алгоритму розрахунку, автоматизація за допомогою пакетів прикладних програм та можливість отримання більш адекватних результатів за допомогою обернення матриці факторних навантажень;

розрахунок інтегральних показників фінансового-інвестиційного, інтелектуально-кадрового, інноваційного потенціалів, а також потенціалу основних фондів виробничого й невиробничого призначення на основі використання методу таксономічного показника, що обґрунтовується дослідженням літературних джерел з питань інтегральної оцінки соціально-економічних явищ та процесів [2, 3, 4, 5, 6]. Перевагою обраного методу перш за все, є можливість врахування різноспрямованого впливу сукупності факторів, що забезпечує аналіз поведінки багатовимірних об'єктів. Крім того, інтегральний показник має прозору економічну інтерпретацію, змінюється в інтервалі від 0 до 1, що значно полегшує розуміння економічного змісту результатів;

оцінювання нематеріальних активів, маркетингового, інформаційно-комунікаційного, природно-ресурсного (екологічного) потенціалів проводиться з використанням якісних показників на основі застосування алгоритму проведення експертних оцінок для їх визначення, тобто ідентифікується мета проведення експертизи; формуються групи експертів та анкети для проведення експертного оцінювання; здійснюється збір експертної інформації, що передбачає формування результатів експертизи;

оцінюється узгодженість думок експертів на основі розрахунку коефіцієнтів Спірмена, конкордації, Кендела. Розрахунок доцільно проводити в пакеті Statistica 10.0;

здійснення перетворення якісних оцінок в кількісні, яке включає побудову матриці попарних порівнянь показників для аналізу оцінок *i*-го експерту; перевірку правильності заповнення матриці попарного порівняння показників *i*-им експертом; формування вектору вагових коефіцієнтів показників за результатами оцінювання *i*-того експерту; визначення узагальнюючих значень вагових коефіцієнтів показників видів ресурсного забезпечення;

визначення інтегральних показників маркетингового та інформаційно-комунікаційного потенціалів з застосуванням методу згортання рангових оцінок на основі вагових коефіцієнтів;

оцінка інтегральних показників використання природно-ресурсного потенціалу та нематеріальних активів здійснюється за рахунок комбінування методу розрахунку таксономічного показника та згортання рангових оцінок;

визначення інтегрального показника якості використання потенціалу на основі використання методу таксономічного показника.

Таким чином, запропонований методичний підхід до оцінювання якості використання потенціалу підприємств є підґрунтям визначення напрямків його підвищення та прийняття управлінських рішень стосовно забезпечення якості функціонування суб'єктів господарської діяльності в умовах сучасних реалій.

Література:

1. Статистичне моделювання та прогнозування. Навчальний посібник / Під ред. д.е.н., професора Раєвської О. В. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2014.- 537 с.

2. Андерсон Т. Введение в многомерный статистический анализ: Пер. с англ. / Под ред. Б.В. Гнеденко. – М.: Государственное издательство физико-математической литературы, 1963 – 500 с.
3. Варжепетян А. Г. Квалиметрия: учеб. пособие / А. Г. Варжепетян – СПб. : СПбГУАП, 2005. – 176с.
4. Лойко В. И. Модель и методика расчета интегрального показателя воздействия внешней среды интегрированной производственной системы / В. И. Лойко, Н. В. Ефанова // Научный журнал КубГАУ, №35(1), 2008. – С. 105–123.
5. Найханова Л. В. Методы и алгоритмы принятия решений в управлении учебным процессом в условиях неопределенности: Монография / Л.В. Найханова, С.В. Дамбаева. – Улан-Удэ: Изд-во ВСГТУ, 2004. – 164 с.
6. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях : методы таксономии и факторного анализа / В. Плюта ; пер. с польск. В. В. Иванова ; науч. ред. В. М. Жуковской. – М. : Статистика, 1980. – 151 с.